

REVIZUIREA PROCESULUI PENAL ÎN TEMEIUL HOTĂRĂRII CURȚII CONSTITUȚIONALE

Mariana POIATĂ

CZU: 343.13:342.565.2

poiataa.mariana@gmail.com

Explicate intens în hotărârile instanței de jurisdicție constituțională, efectele hotărârilor Curții Constituționale trezesc în continuare remărci și rămân un conținut complex de analiză. Problematika revizuirii și a efectelor pe care le generează o hotărâre a Curții, s-a axat, în ansamblu, pe necesitatea conformării cu principiul legalității, securității raporturilor juridice. Din aceste considerente, recunoașterea neconstituționalității prevederii unei legi aplicată într-o cauză penală trezește mai multe semne de întrebare, și anume: poate o hotărâre a Curții Constituționale avea efect retroactiv? Și dacă da, în care domenii poate fi aplicat acest efect pentru a nu afecta securitatea raporturilor juridice?

Însuși art. 26 al Legii Republicii Moldova cu privire la Curtea Constituțională prevede că hotărârile Curții Constituționale produc efect numai pentru viitor [4]. În această ordine de idei, nu putem să nu fim de acord cu opinia lui Igor Dolea, precum că „în anumite situații în care se constată violarea unui drept constituțional, hotărârile Curții Constituționale pot avea și efect retroactiv. Revizuirea poate fi pornită dacă Curtea Constituțională a recunoscut ca fiind neconstituțională norma materială sau procesuală, sau modul de aplicare a acesteia, în măsură să afecteze fondul hotărârii de condamnare” [1, p.135].

O problemă majoră care se impune în cazul aplicării efectului retroactiv al hotărârii Curții Constituționale și revizuirea ca un mecanism procesual de reparare a dreptului constituțional afectat ține și de respectarea principiului securității raporturilor juridice. Curtea Constituțională a reținut că neretroactivitatea hotărârilor instanței de jurisdicție constituțională, totuși nu poate prevala în situația în care la baza hotărârilor judecătorești sunt puse prevederi legale care contravin drepturilor și libertăților fundamentale și prin efect sunt declarate neconstituționale [2].

Neuniformitatea aplicării normei de la articolul 458 alin. (3) pct. 4) Cod de procedură penală al RM este demonstrată de practica judiciară

care confirmă că în procedura de revizuire, unele instanțe de judecată consideră că hotărârile Curții Constituționale, în special în domeniul procedurii penale, produc efecte doar pentru viitor și, astfel, resping cererile de revizuire.

În acest sens, comportă interes următoarea speță „În urma adoptării hotărârii nr. 12 din 14 mai 2015 a fost declarat neconstituțional alin. (1) art. 287 Cod de procedură penală, aplicat în ordonanța din 26.04.2011 privind reluarea urmăririi penale în cauza condamnatului I.G. Condamnatul ulterior a solicitat redeschiderea procesului penal desfășurat în privința sa și finalizat prin hotărârile judecătorești de condamnare a lui. În concret, prin sentința judecătorești Râșcani a fost respinsă ca neîntemeiată cererea de revizuire, instanța motivând că Hotărârea nr. 12 din 14 mai 2015 nu produce efect retroactiv, ci doar pentru viitor, și nu poate servi temei pentru revizuirea hotărârilor judecătorești irevocabile de condamnare a acestuia. Colegiul penal lărgit al CSJ în decizia din 30 ianuarie 2018 de menținere în vigoare a deciziei instanței de apel din 19 mai 2017 a menționat că hotărârea Curții Constituționale nu atrage după sine revizuirea procesului penal în cauza penală în baza temeiului prevăzut la art. 458 alin. (3) pct. 4) Cod de procedură penală, deoarece art. 287 alin. (1) este o normă de drept procesual penală ce se referă propriu-zis la competența procurorului și nu afectează fondul hotărârilor adoptate în cauză” [5].

În acest context, relevantă este aprecierea Curții Constituționale în hotărârea sa precum că „norma supusă controlului constituționalității nu exclude, de altfel posibilitatea revizuirii hotărârilor judecătorești irevocabile bazate pe o normă de procedură penală declarată neconstituțională” [3].

Continuând firul logic, prezintă interes o altă speță „Potrivit aceleiași hotărâri a Curții Constituționale nr. 12 din 14.05.2015, prin care s-a declarat neconstituțional alin. (1) art. 287 Cod de procedură penală aplicat anterior și în cauza condamnatei X. Y. În acest context, Colegiul lărgit al CSJ a atenționat că, în cazul în care se constată existența unei hotărâri neanulate privind scoaterea de sub urmărire penală a inculpatei, aceasta constituie o încălcare gravă a principiului *non bis in idem*. Mai mult ca atât, se pare că și Curtea Constituțională este destul de fermă în acest sens, remarcând în pct. 28 al Deciziei

Curții Constituționale nr. 82 din 18.11.2016, că soluția Curții Constituționale, pronunțată prin Hotărârea nr. 12 din 14.05.2015, nu împiedică, ci, dimpotrivă, dă posibilitate de a fi valorificată prin solicitarea revizuirii hotărârii judiciare, în cazul în care consecințele grave ale încălcării continuă să se producă” [6].

În vederea clarificării dilemei cu privire la efectul unei hotărâri a Curții Constituționale în materia revizuirii procesului penal, precizăm că în principiu pentru a se admite procedura de revizuire trebuie să existe o hotărâre a Curții Constituționale prin care se declară neconstituțională o normă de drept procesual penal, plus la aceasta, revizuirea va putea fi solicitată în baza hotărârii de declarare a neconstituționalității unei norme de drept procesual penal aplicată în cauza penală respectivă, dacă hotărârea Curții Constituționale conține expres o asemenea mențiune.

În cazul declarării neconstituționalității unei norme de drept penal este clar că față de acestea să se aplice regula efectului retroactiv al normei penale mai favorabile, garantate de art. 22 din Constituția RM. Pe de altă parte, atunci când va declara neconstituțională o anumită prevedere legală, ține de datoria Curții să stabiliască expres în dispozitivul hotărârii dacă poate fi solicitată revizuirea hotărârilor judecătorești irevocabile. De remarcat că mențiunea expresă a posibilității revizuirii hotărârilor judecătorești irevocabile, se va aplica doar în raport cu norme de drept penal procedural declarate neconstituționale, nu și cu norma materială. Dacă este necesar, Curtea Constituțională va menționa perioada pentru care hotărârea sa retroactivează și termenul de solicitare a revizuirii. În caz contrar, va fi aplicat principiul acțiunii pentru viitor a hotărârii sale.

Din perspectivele invocate, apreciem că existența hotărârilor judecătorești contradictorii subliniază o gravă încălcare a principiului egalității în fața legii. Atunci când vorbim despre efectul pe care îl produce o hotărâre a Curții Constituționale în raport cu normele procesual penale în materia revizuirii, acesta nu trebuie să fie diferit pe cazuri similare. La solicitarea revizuirii procesului penal, trebuie să se țină cont de perioada pentru care retroactivează hotărârea Curții Constituționale, de termenul de solicitare a revizuirii precum și de specificul normei declarate neconstituționale – fie aceasta de drept penal sau de drept procesual penal.

Referințe:

1. DOLEA, I. *Efectul Ex Tunc al Hotărârii Curții Constituționale în materie penală*. Universitatea de Stat din Moldova, 2017, pp. 129-137. ISSN 1814-3199.
2. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.16 din 25.06.2013 pentru controlul constituționalității art. XI pct.16 din Legea nr. 29 din 6 martie 2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.
3. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 21 din 01.10.2018 pentru controlul constituționalității articolului 458 alin. (3) pct. 4) Cod de procedură penală (efectul retroactiv al hotărârilor Curții Constituționale în materie de drept penal procedural).
4. Legea Republicii Moldova cu privire la Curtea Constituțională nr. 317- XIII din 13.12.94. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 8/86.
5. Sesizarea nr. 98a din 03.07.2018 privind controlul constituționalității 458 alin. (3) pct. Cod de procedură penală. <http://www.constcourt.md/ccdoc-view.php?l=ro&tip=sesizari&docid=852> (Accesat la 04.04.2020).
6. Cazul Cucuietu Maria. Decizia Curții Supreme de Justiție din 07 februarie 2017. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8195 (Accesat la 04.05.20).